تاقە ڕێگەچارەی گرفتی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست

نوسینی : دکتۆر جەزا چنگیانی

بەشی دووەم و کۆتایی

باشترین چارەسەر

١:دەوڵەتی دیموکراتی کوردستان.پایتەخت شاری کەرکوک:کوردبەهەموو پێوەریک مافیان هەیە دەوڵەتی سەربخۆیان هەبێ.جیاوازی لە نێوان کورد وعەرەبدا جیاوازی دوو نەتەوەو دووکولتوردوو زمانی بەیک نامۆن ودووئیستراتیجی دژ بەیەک.شیخ محمودیەکەم مەلیکی کوردستان لەسەردەمی لکاندنی باشوری کوردستان بەعیراقەوە بە ئینگلیزەکانی ووت(ئێمەی کورد دەتوانین دراوسییەکی باشی عەرەب بین.بەڵام ناتوانین لەووڵاتێکدا پێکەوە بە ئارامی بژین)سیاسەتمەداری عەرەبی سەردەمی دروستبوونی عیراق(کامل چادرچی) ووتی مەحاڵە بێ دەوڵەتی کوردی عیراق ئارامی هەبێ.

٢:دەوڵەتی شیعە: شیعەکان هەرچەندەبەرەگەز عەرەبن بەڵام جیاوازی ڕۆحی نێوان عەرەبی سونەوشیعە سەختەرە لە جیاوازی دوونەتەوەی دژ بەیەک.دەزانرێ گرفتی ڕۆحی لەلایی موسڵمانان قەبەترە وەک لە گرفتی سیاسی.گرفتی ئەم دووگروپە دەگەڕێتەوە بۆ زیاتر ١٥٠٠ساڵ بۆیە تێگەیشتن لەنێوان ئەم دوومەزهەبەدا زۆر گرانترە لەتێگەیشتن لەنێوان دوو نەتەوەودوودەوڵەت و دووئایدیۆلۆژی دژ بەیەک:

٣:سوننە: بەژمارەکەمینەی پێکهەنەری عیراقین بەڵام بەحکومی هەڵەی ئینگلیزەکان کەدەسەڵاتی چەقیان پێدرابوون غرورێکی دەسەڵاتی دیکتاتۆریان لادروستبووە ولەئیستراتجیێتێکی تەنگداگیریانخواردووەئەویش گەڕانەوەی ئەودەسەڵاتە وونکراوەیەکەیانەکەبەهۆی ڕمانی ڕژیمی سەدامەوە لەدەستیانچوو.بە هیچ شێوەیەک بڕوایان بەسیستەمی فیدریالی عیراق نیە.ئەمەش تەواو پێچەوانەی ئیستراتیجیتی کوردوشیعەیە بۆیەتێگەیشتنی سونیەکان لە کوردی و شیعە تێنەگیشتنە لە ڕاستیەک کە هیچ کاتیک سوننە پەسندی ناکات.بۆ سوننەکانی عیراق دوو شانس هەیە ؟

A:دەوڵەتێکی تایبەتی سونی: لە نێوان دەوڵەتی دیموکراتی کوردستان ودەوڵەتی شیعەدا.ڕاستە دەوڵەتی سوننە دەوڵەتێکی هەژاری خاوەن قەیرانی ئابوری دەبێت ئەویش لەبەر ئەوەی زووربەی بیرە پیترۆڵیەکان لەدەوڵەتی کوردستان وشیعەدایە.بۆ چارەسەری ئەم قەیرانەش تەنیا ڕێگەک هەیە.ئەویش هەردوو(دەوڵەتی کوردی وشیعە)بەڵێنێکی نیودەوڵەتی مۆربکەن تا ماوەی ٢٠ ساڵ بەشێک لەپارەی پترۆڵەکانیان وەک کۆمەک بدەن بە دەوڵەتی سونە تا بۆاری پیشکەوتنی بەشی پیشەسازی و کشتوکاڵیان گەشەدەکات .یان

B :تێکەڵاوکردنی خاکی سونیەکان لە تەک مەملەکەتی ئۆردونیدا. مەملەکەتی ئۆردونی ئیستا لەژێر دەسەڵاتی مەلیکی گەنج عبداللەدا شێوە دیموکراتیەتێکی سەرەتایان بنیاتناوە.دەتوانرێ هیوای باشتری بۆبخوازین.لەڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا گرفتێکی تریشمان هەیە پێدەوتری گرفتی (ئیسرائیل و فەلەستینیەکان) تائیستالەهەموگفتوگۆیەکی نێوان فەلەستینی و ئیسرائیلیەکاندا لەسەردەمی سەرۆکی کۆچکرد و یاسرعرفاتەو تا سەرۆکی ئیستا محمود عباس(الفتح) و سەرۆک وەزیران ئیسماعیل هنیە (حماس) گرفتی گەڕانەوەی دوو میلوین فەلەستینی ئاوارەییە بۆ خاکی فەلەستین کە ئیسرائیل و ئەمەریکی بە هیچ شێوەیەک بە گەڕانەوەی ئەو دوو میلوینە ڕازی نین. بەتێکەڵاوکردنی خاکی سوننەی عیراقیەکان لەتەک دەوڵەتی ئۆردونیدا و نیشتەجێکردنی ئەو دوومیلیون فەلەستینیە لە ناوچەی سوننەی عیراق و ئۆردونی نۆیدا کێشکە چارەسەردەکرێت. ئەم پرۆسێسە بۆ ئۆردون وفەلەستینی و سوننیەکان ئاسانە چونکە:

١:جیاوازی مەزهەبی لە نێوان سوننەی عیراق و سوننەی ئۆردون و فەلەستنیەکاندا نیە.

٢: دەوڵەتی ئۆردونی ئیستا خاوەنی سیستەم و دەستور و پەرلەمانێکی نیمچە دیموکراتیە. دەتوانرێ بە شێوەیەکی ئاشتیانە ئەم نەخشەییە پراکتیزە بکرێت.

٣: پەیوەندی مێژووی نێوان فەلەستینی و ئۆردونیەکان و نزیکی خاکی فەلەستین و ئۆردون و بوونی شاژنی ئۆردونی بەڕەسەن فەلەستینی دەتوانرێ وەک فاکتەرێکی کۆنکریت بۆ پێکەوە ژیانی فەلەستین و ئۆدرونیەکان ئاماژەی پێبکرێت .

مەترسییە چاوڕونکراوەکانی دوای هەڵوەشاندەوەی عیراق:

A:گرفتی ئیسلامی توندڕە و هەڕەشە لە بەرژەوەندی ئەمەریکاو ئەوروپا لە ناوچەکەدا ئەم ناوچەیە زەمینەیەکی بە پیتە بۆ گەشەکردنی بیری ڕادیکالیزم و توندڕەوی ئیسلامی (سونەوشیعە) (القاعدە ئووسامەبن لادن وموقتدا الصدر) بۆ لەمپەردانان لەبەردەم ترسەکان.

پیویستە ئەمەریکایەکان بنکەیەکی هەمیشەیی سەربازی بەهێزلەکۆماری کورستانی دیموکراتدا دابمەزرین بەمەبەستی:

١:ڕێگەگرتن لە هێرشی تورکیا و ئیران بۆ سەر دەوڵەتی کوردی.

٢: ڕێگەگرتن لە بزوتنەوەی ئیسلامی ڕادیکاڵ لە ناوچەکەدا.

٣: پاراستن و مسۆگەرکردنی پرۆژەی گەیشتنی پترۆڵی کوردستان و پترۆڵی دەوڵەتی شیعە بۆبازاری جیهانی (لە خاڵی داهاتودا لێدەدوێن)

٤: کۆمەکی پرۆسێسی دیموکراتیزەکرنی کۆمەڵگاکانی ناوچەکە.

B:دەوڵەتی شیعە : سعودیەوە و کویت و میرنشینە عەربیەکانی کەنداو ترسێکی زۆریان لە دروستبوونی دەوڵەتی شیعە لە عیراقدا هەیە. کە بچیتە پاڵ هێزی شیعەی ئیرانیەوە. ئاشکرایە ناوچەی جزییرەی مجنونی پڕپترۆڵی دەرنەهاتوو وچاڵەپترۆڵیە ئاشکراکان کە دەکەوێتەخاکی دەوڵەتی شیعەوە دەبیتە هۆی دروستبوونی بنەمایەکی ئابوری بەهێز بۆ دەوڵەتی شیعە. کە چاوەڕی دەکرێ وەک سەدام زوربەی ئەو سەرماییە پترۆڵیە بۆ بەهێزکردنی سوپا و جەنگی پیرۆز بەکاربهینرێ. نزیک بوونی جوگرافیای هەردوو دەسەڵاتی شیعەی ئیران و عیراق خەوەکەی خومەینی (ناردنە دەرەوەی شۆرشی ئیسلامی)دێتەدێ. بەنزیک بوونەوەی ئەم دوو هێز ە(دەوڵەتی شیعەی ئیران و دەوڵەتی شیعەی عیراق) حزب اللەلبنانی شیعە و حماسی فەلەستینی گەشەکردنێکی بەرچاو بەخۆیانەوە دەبینن کە ئەمەش گەورەترین ترس بۆ سەرئیسرائیل دروست دەکات. تێگەشتنی شیعەی عیراق و ئیران لەگەڵ سوریا نزیکترە وەک لەتەک سونینەکاندا. بەڵگەی کۆمەکی سوریا بۆ ئیرانییەکان لەکاتی جەنگی عیراق و ئیراندا. بەڵام بۆ چارەسەری ئەم هەموو ئەگەرە ترسانە لە سەر دەوڵەتی شیعە (بەمەرجێکی نێودەوڵەتی نامێنێ.چۆن؟:

١: پیویستە دەوڵەتی شیعە بۆ ماوەیەک لەژێرچاودێری هێزی نیودەوڵەتیدابێت سوپای(UN)چ بۆ ئارامکردنەوەی گرژی باڵەکانی ناو شیعە.چ بۆ چاودیریکردنی دەوڵەتی شیعە و ساردکردنەوەی ترسی سعودیە و کویت و میرنشینەکانی کەنداو لەو ووڵاتەدا بنکەی بەهێزیان هەبێ.

٢: بەدەوڵەتی شیعە ڕێگەی نەدرێ سوپای بەهێز و ڕادیکاڵی وەک (سوپای پاسدارانی ئیرانی) دروستبکات.

٣: چاودێریکردنی سنوری نێوان دەوڵەتی شیعەعیراق و شیعەی ئیران لە ڕۆژهەڵاتی دەوڵەتی شیعەوە لە لایەن سوپای(UN) بکرێت تا ئیرانیەکان خاکی دەوڵەتی شیعەی عیراق وەک پرد لە نێوان خۆیان وحزب اللەی لبنانی و فەلەستینیەکان بەکارنەهێنن.

٤: مەملەکەتی ئوردونی سنوری ڕۆژئاوای دەوڵەتی شیعە قایمکۆنترۆڵ بکات تاگویزانەوەی کۆمەکی ئیرانی نەگاتە شیعەی لبنان و فەلەستینیەکان.

٥: چەکی کۆکوژی و ئۆتومی لە دەوڵەتی شیعەی عیراق قەدەغە بکرێت. وەک ئەڵمانیا و یابانی دوای جەنگی جیهانی دووهەم سوپایەکی سنورداریان بۆ دیاری بکرێت .

ئیستراتیجیتی پیترۆڵی : لەبەردەوڵەمەندی دەوڵەتی کوردستانی دیموکراتی بەسەرچاوە پترۆڵییەکان ئەم دەوڵەتە کوردییە دەبێتە دەوڵەتێکی بەرهەمهێنەری پترۆڵی لەناوچەکەدا و بنکەیەکی ئابوری بەهێز بۆ ووڵاتانی سەرمایەداری و پیشەسازی. بەم هۆیەوە ئارامی و سەقامگیربوونی ئەم دەوڵەتە کوردیە پەیوەندی بە بازاڕی پترۆڵ و سەقامگیری نرخی سووتەمەنیەوە لە جیهاندا دەبێ. بۆ ئەوەی بازاڕی پترۆڵی جیهانی بەهۆی گرفتی سیاسیەوە تووشی قەیران نەبێت. پیویستە بۆرییە پترۆڵییەکانی دەوڵەتی کوردی کە بەخاکی تورکیادا تێدەپڕن.ڕێگەی گۆیزانەوەکەیان بەناو خاکی ئۆردونی نۆیدا بگۆڕێ. ئەم گۆڕینە لەدووولاوە گرنگ و پێویستە:

١:کرێی ترانسیتی پترۆڵی کوردی: دەبێتە سەرچاوەی گەشەکردنی ژێرخانی ئابووری ئۆردون. پرۆژەی نیشتەجیکردنی فەلەستینیەکان لە ئۆردونی نۆیدا.

٢: گۆیزانەوەی بۆرییە پترۆڵیەکانی دەوڵەتی کوردی دەبێتە کمکردنەوەی هەڕەشەی تورکیا لەسەر دەوڵەتی کوردی. ئاشکرایە تورکیا دوژمنی سەرسەختی میللەتی کورد و دەوڵەتی کوردییە بۆ ئەوەی تورکیا بوریە پترولیەکان وەک کارتی فشاری سیاسی دژی دەوڵەتی کوردی و ئەوروپا و کۆمپانیە پیترۆڵییەکانی جیهانی بەکارنەهینێ. باشترین ڕێگە گویزانەوەی بۆریەکانە بۆ ناو خاکی ئۆردونی نۆی.

گرفتی گەلانی نێو سنوری ئیران و تورکیا و سوریا: لە سنوری ئەم سێ ووڵاتەدا چەند گەلێک هەن (کورد و عەرەب .ئەرمەن .بلوج..هتد) هەموو ئەم گەلانە بێبەشن لە سەرەتاترین مافی مرۆڤ ئەویش قسەکردن و نووسینە بە زمانی دایکی و چیژینی تامی کولتوری خویان. پیویستە لەژێر سایەیی کۆمەڵگای نێودەوڵەتی لەسەرەتادا تا گەشەکردنی ئاوزانی دیموکراتی لەو ووڵاتانەدا ئەو گەلانە بەمافی کورلتوری خۆیان بگەن. وەک کردنەوەی قوتابخانە و دەزگای میدا و چاپەمەنی. ئەم پرۆسێسە نەک تەنیا لە خزمەت ئەو گەلانەدایە بەڵکو مژدەشە بۆسیستەمی دیموکراتی ئەووولاتانەش وسەقامگیری ناوچەکە

ئەنجام: لەوساتەوەی باشوری کوردستان بە عیراقەوە لکاوە لە ١٩٢٥/١٢/٢٦تائیستاعیراقدا هیچ جۆرە ئارامیەکی سەقامگیر وبڕوا لە نێوان کورد وڕژیمی عیراقیدا نەبووە.هەموو گفتوگۆیەکشیان ئەنجامەکەی هەرەس بووە. لەوساتەوەی ئیسرائیل بە بڕیارێکی نەتەوەیەکگرتووەکان ١٩٤٧/١١/٢٩ و لەساڵ ١٩٤٨ ئیسرائیل وەک دەوڵەت ناسرا تائیستا هیچ گفتوگۆ و جەنگی نێوان یسرائیل و فەلەستینیەکان ئەنجامێکی مرۆڤی نەبووە بۆیە بۆ گەیشتن بە ئامانجێکی مرۆڤی لەوناوچە گەرمە پڕکێشەدا پیویستە نەخشە و دیالۆگی سیاسی لایەنکان بگۆڕدرێ. پێچەوانەی ئەم بۆچونە هەرووڵات وسیاسیەک داوای پاراستنی یەکپارچەی خاکی عیراق ونەمانی ئیسرائیل و مافی فەلەستینیەکان پشتگۆبخات دوژمنی سەرسەختی گەلانی عیراق وئاسایش وئارامی ناوچەکەومافی ڕەسەنی مرۆڤە.

وێنەی ئەم بابەتە دەچێت بۆ :

- **کۆنگریسی ئەمەریکی**
- **پەرلەمانی ئەوروپی**
- **پەرلەمانی ڕووسیا دووما**
- **کنیسی ئیسرائیلی**
- **جامعە دول العربیە**
- BBC /Der Spiegel/.**الحیاە**

Jazachingiani@hotmail.com

ڕێککەوتنی ستراتیژی ژمارە (؟)

گومانی تێدانیە هەموو هەوڵدانێک بۆ کۆنترۆڵ کردن و مسۆگەر کردنی دوا ڕۆژێکی پرشنگدار بۆ مەسەلەیەکی سیاسی، یان نیشتمانی، یان ئابوری لەچوارچێوەی ئەو زانست و زانیارییانە تێ ناپەپەڕێ کە پەیوەندیان بەواقعی ئەو مەسەلەیەوە هەیەو بەشێوەیەک لەشێوەکان بەشدارن لەبەرەو پێش بردنیدا. وە ڕەنگە لەئەنجامی ئەو هەوڵ و کۆششەوە ئاسۆیەکی دیکە لەبەردەم کۆمەڵێ هزرو بۆچونی نوێ بکرێتەوە کەپێشتر دیار نەبوبێتن و مرۆڤەکان توانایان بۆ نەرەخسابێ کەبیخەنە پێش چاو. ئەمەش مانای ئەوە دەبەخشێ ئەوانەی دەیانەوێ دوا ڕۆژی نیشتمان و نەتەوەیەک ڕەسم بکەن، ئەگەر پشت نەبەستن بەسەرجەم بنەما سەرخان و ژێرخانەکانی ئەو شوێنە ئەوا نەک هەر سەرکەوتنی تەواو بەدەست ناهێنن بەڵکو توانای نزیک بوونەوەشیان نابێ لەو هەموو سیماو سیفاتانەی کە قۆناغە نوێیەکە لەگەڵ خۆی دەیهێنێ. بەواتایەکی دیکە هەر پشت گوێ خستنێکی بەئانقەست لەتاکێکی ناو کۆمەڵگەوە بگرە تا دەگاتە هەموو ڕێکخراوە مەدەنی و حزبە سیاسیەکانی ئەو وڵاتە لەلایەن ئەوانەوە، دوارۆژێکی تەماوی و نادیار لەبەردەم ڕەوتی مەسەلە گشتیەکەی نیشتمان قووت دەکاتەوە. بۆیە ئێستای خولْقاندووەو وجودیان هەیەو بوونەتە دیناکتۆیەک. ئەمەیان سەبارەت بەپێک هاتە ناوخۆییەکانە کە هەر بەرنامە ڕێژییەکی ستراتیژیانە یان هەر تێروانینێک بێ ئەو پێک هاتانە بکرێ ئەوا دەچێتە قالْبی فەنتازیاو ئارەزووی تاک ڕەوانە. بەڵام سەبارەت بە ڕەوش و سیاسەتی نێودەوڵەتی و پێک هاتە دەرەکییەکان، دیسانەوە مەسەلەکە دەبێ شەرعیەتێکی یاسایی وەرگرێ و سەرنجی ڕای گشتی بەلای خۆیدا ڕاکێشێ. دەبێ لایەنی کەم بەشێک لە خاسیەتە گشتیە ناوخۆی و دەرەکییەکان بکات بەقوربانی یەکترو لەگەڵ ڕەوتی سیاسەتی جیهانگیریدا بیانگونجێنێ و واز لە هەندێکیان بهێنێ. بەڕاستیش هەروایە ناتوانرێ هیچ نەخشە و پلانێک بۆ بزووتنەوەیک یان مەسەلەیک ڕەسم بکرێ کەتەنها پشت ببەستێ بەفاکتەرە ناوخۆییەکان و کاریگەرێتی فاکتەرە دەرەکییەکان پشت گوێ بخا، بەتایبەتیش لەزەمانێکدا کە زۆر ئەستەمە بتوانرێ مەسەلەکان لەچوارچێوەیەکی جوگرافی بچوکدا قەتەیس بکرێت بێ حساب کردن بۆ ئەم عەولەمە جیهانییە. ڕاپەڕینی ساڵی ١٩٩١ گورو تینێکی زۆر بەهێزی ناوخۆی و دەرەکی بەخشییە سەرجەم ڕێکخراو حزبە سیاسییە کوردییەکان کە تا ئەوکاتە لایەنی کەم لەبەرەیەکی شەقاو شڕی کوردستانیدا یەکیان گرتبوو. لەبار بوونی فاکتەرەکان و خواستی بەرژەوەندییە گەورەکان وای کرد کە جۆرێک لەسەر بەخۆیی ئیداری لەکوردستان دروست ببێ و بزاجی ئاوادانکردنەوە رووله وڵاتەکە بکات، بەڵام زامن نەکردنی فاکتەرە ئیقلیمی و دەرەکییەکان لەلایەن کوردەوە، خۆبەزل زانینی و دانەبەزین لەسەر دەمارگیری و کەللە ڕەقی هەندێکیان ئەو بەرە کوردستانییە شڕەشی کردبە قوربانی شەڕی ناوەخۆ. ئەگەر چاوێکی بەۆڵە بخشێنرێ بەرەوتی بزاڤ و شۆڕشی کەردداا، لەماوەیەکی کورتی چەند ساڵیدا چەندەها شەڕو پیاهەڵشاخان و چەندەها ڕیک کەوتنی تیا دەبینرێ. تەنها لەبەرچاوی ئەم نەوەیەی ئێستادا لەدوای بەرەی کوردستانی چەندەها ڕێککەوتنی گەورە لەنێوان حزبە کوردستاییەکان بەتایبەتیش هەردوو حزبە گەورەکە ئەنجام دراون و لەکاتی خۆیدا واژۆی گەورەترین کەسی حزبەکەی لەسەرکراوەو لە ڕاگەیاندنەکانیشدا باشترین ریکلامی بۆ کراوە کە ئەم ڕێککەوتنە چیتر ناهێڵێ دووبەرەکی و ناکۆکی لەناو ریزەکانی گەلدا دروست بێ و لەمەودوا هەموو تواناکانمان لەپێناو خزمەت کردنی کوردو کوردستان دەخەینە گەڕ، بەڵام هەر زۆری پێ نەچو کە دیسانەوە یەکریزی و تەباییەکە تێک چووەو وڵات بەرەو کاول بوون هەنگاوی ناوە دیارە دیسانەوە هۆکارە ناوخۆیی و دەرەکەکان بوونەتە هۆی سەرەکی لەدروست کردنی دەستی ئاژاوەو بشێوی نانەوە لەنێوان پارت و لایەنە کوردییەکاندا، کە گرنگترینیان نەزانینی کاری حزبی و دەرباز نەبوونیانە لەژێر رکێفی بیری عەشایەری و کۆنەپەرستی لە ناوخۆی کوردستان و بە پێچەوانەوەیەکریزی دوژمنە ئیقلیمییەکانی کوردە بەرامبەر بەبزاڤەکە بەهۆی بوونی ژمارەو پێوانەیەکی گەورەی کوردو کوردستان لە وڵاتەکەیان. لەدوای رووخانی بەعس و ئازادکردنی عێراق هەلێکی گونجاو بۆ کورد رەخسا تاسەرجەم شارو شارۆچکە ئازاد نەکراوەکانیش ئازاد بکاو بیخاتەو سەر هەرێمی کوردستان، بەڵام خۆ خەریک کردنی حزبە گەورەکان بە مل ملانێی حزبایەتییەوە کەشێکی وای لەو ناوچە تازە ئازاد کراوانە هێنایە ئاراوە کە نەک هەر نەتوانرا خزمەتی ڕاستەقینە بەو ناوچانە بکەن بەڵکو هەندێ پۆستی گرنگی بەڕێوەبەراتیەکانیشیان لەدەستدا. ئەمە جگە لەوەی لەماوەی سێ ساڵدا کورد نەیتوانیوە وەکو پێویست بەرگری لەمادەی ١٤٠ بکات، کەئێستا بووە تاقە ئاوات و هیوای ئەم گەلە. بەڕای زۆرێک لە توێژەرەوەکان دوو ئەگەر هەیە کە کوردی تەواو سستکردووە یەکەمیان ڕەنگە ئەمریکا هەر لەزووەوە تیشکی سور ستۆپی بۆ کورد هەڵکردبێ بەرامبەر بەو مادەیەو بەتایبەتیش بەرامبەر کەرکوک، بەڵام سەرکردایەتی شەفاف نین لەقسەکانیان، ئەگری دووەم ڕێک نەکەوتنی کورد خۆیەتی لەناوخۆیدا، بەتایبەتی هەردوو حزبە گەورەکە نایانەوێ تاکە ڕۆشنبیرو حزبە کوردستانیەکان وەکو خۆیان بەشداربن لەدەسەڵات و هاوکارییان بکەن، بەمانایەکی دیکە قۆرخ کردنی دەسەڵاتە بۆ خۆیان. هەرچی ئەو حزبانەشە کە بەشێکی کەمیان بەرکەوتووە لە حکومەت و پەرلەمان خۆیان بە بەرەی (ئۆپۆزسیۆن لەپێناو مانەوە)دا داناوە. حزب و ڕێکخراو و کەسایەتیەکانی تریش وەکو ئەوەی خەڵکی ئەم وڵاتەش نەبن تەنانەت لەم ڕێککەوتنە ستراتیژییەی دوایش (کە خوابکە دوا ڕێککەوتن بێت) ناویان نەهات. کەچی لەهەندێ قسەو لێدواندا باسی ئەوە دەکرێ جێبەجێ کردنی بڕیاری (١٤٠) ئەرکی هەموو تاکێکی کۆمەڵگەیە بەگەورەو بچوکەوە.

نەوزاد حسێن